

Motion till riksdagen

1987/88:Jo10

av Karl Erik Olsson m. fl. (c)

med anledning av prop. 1987/88:128 om
miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m.

Jordbruket en oanvänd miljöresurs

Den svenska åkermarken är en tillgång som, om den sköts rätt, år efter år kan producera nyttigheter för människan. Mark som är brukningsvärd skall därför odlas med livsmedelsgrödor eller med grödor som ger andra produkter.

När livsmedelskommitténs på sin tid och sedan den s.k. intensitetsgruppens arbeten – med förslag om en nedläggning av mellan 300 000 och 900 000 ha åker kom, avvisades denna av centerpartiet. Enligt vår mening leder dessa förslag till ett bestående beroende av högintensiva brukningsmetoder och att kvarvarande åkermark helt kommer att krävas för att svara mot det inhemska behovet av livsmedel. Vi ansåg då som nu att sårbarheten i samhället därigenom skulle komma att öka. En tillräcklig livsmedelsproduktion i landet i tider av kris eller avspärning kan då inte garanteras. Skogen kommer att återerövra ytterligare mark och det öppna svenska landskapet kommer i stora delar av landet att försvinna. Arbetet för ett resursnålt samhälle, där en stor del av produktionen baseras på ständigt förnybara råvaror från bl. a. jordbruket skulle därmed inte vara möjligt. Detta har vi tidigare tagit upp i vår partimotion om jordbrukets framtid (1987/88:Jo234).

Vi anser att all brukningsvärd åkermark skall brukas och användas för att minska användningen av ej förnybara råvaror. Den del av åkermarken som inte krävs för livsmedelsproduktion skall användas för att till exempel producera råvaror till industrin. Ett väl fungerande jordbruk i alla delar av landet skall vara ett mål för jordbrukspolitiken. Det är angeläget att Norrlandsjordbruket bevaras i minst nuvarande omfattning. Detta inte minst av beredskapsmässiga skäl.

Riksdagen bör därför uttala att all brukningsvärd åkermark ska bevaras.

Jordbruket måste ta sitt ansvar för den del av miljöproblemen som man bidrar till. Minskad användning av kemikalieprodukter i jordbruket är ett mål för att minska jordbrukets negativa miljöeffekter.

Användningen av kemikalier och handelsgödsel inom jordbruket kan enligt vår mening avgiftsbelastas med miljöavgifter. Dessa avgifter skall sedan gå tillbaka till jordbruket i form av stöd till miljöförbättrande åtgärder, ny teknik, omställningsstöd för nya grödor och ett stöd för avsättning av nya produkter.

Växtföljder på åkermarken och spridningen av stallgödsel har fått en allt större betydelse för växtnärläckage från det svenska jordbruket. Betydelsen av en koppling mellan växtodling och djurhållning måste betonas. Stallgödsel skall utnyttjas som en resurs och inte ses som ett kvittblivningsproblem. En effektivare stallgödelsanvändning ger också ett minskat behov av handelsgödsel och därigenom minskar den totala användningen av kväve och därmed också risken för växtnärläckage.

Det moderna jordbruket medför också att många speciella naturtyper försvinner ur vår landskapsbild. Detta har också en negativ inverkan på växt- och djurliv.

Landskapet måste hållas öppet och med de naturliga variationer som egentligen skall förekomma. Därför bör de målsättningar som satts upp för jordbruket kompletteras med en målsättning för miljön. Vi kommer i vår motion om miljön att framlägga våra synpunkter hur övriga delar av samhället skall minska sina utsläpp i naturen.

Jordbruket kan, om det bara ges möjlighet, hjälpa till att lösa andra miljöproblem i andra delar av samhället. En ökad användning av alternativa grödor skulle kunna ge råvaror som kan ersätta delar av importen av drivmedel, delvis ersätta importen av kol och olja genom en produktion av energigrödor och leverera råvaror till massaindustrin och den kemiska industrin. Alla dessa delar tillsammans skulle få positiva effekter både för miljön och för jordbruksnäringen.

Med en utveckling av ny teknik för nya grödor skulle jordbruket få en ökad betydelse i samhället även i framtiden.

Jordbrukets andel av näringsutlakningen till kustvatten och hav

Enligt statistik från IVL 1988 så uppgick den totala belastningen av egentliga Östersjön till 850000 ton N respektive 54000 ton P. Nederbörden direkt på havsytan bidrar med 220000 ton N (26 %) och 28000 P (7 %). Belastningen från Sverige har beräknats till 28 ton N och 1100 ton P. Detta skulle då motsvara ca 3 % respektive 2 % av totalbelastningen. I regeringens aktionsplan mot havsföroreningar föreslås åtgärder som kan minska kvävebelastningen från det svenska jordbruket med 20 %. Denna minskning kan enligt IVL ej förväntas påverka den storskaliga föroreningssituationen.

Fosforutsläppen från tvätt och diskmedel är ett problem som är av stor betydelse för jordbruket men framförallt för hushållen. Det är av stor vikt att åtgärder sätts in för att få fram nya typer av tvätt- och diskmedel som innehåller mindre fosfor.

Jordbrukets andel av närings salttillförseln via vattendrag är oklar. Att en betydande del kommer från denna näring står relativt klart. En minskning av jordbrukets andel är nödvändig. Åtgärderna att få ner andelen kan vara många, se nedan om fånggrödor och stallgödselhantering.

Inom jordbruket finns redan miljöavgifter. Sådana bör enligt centerpartiets mening även införas för industrin. Mer om miljöavgifter för industrin kommer att redovisas i vår motion om miljön.

Målsättningen med avgiften för jordbruket har varit dels att minska användningen av handelsgödsel och bekämpningsmedel, dels att avgifterna skulle komma jordbruket till del för miljöförbättrande åtgärder och för att underlätta en övergång till en mera miljövänlig produktion. Propositionen föreslår en höjning med 100% av de nu existerande avgifterna. Centerpartiet kan acceptera denna metod som ett sätt att minska kemikalieanvändningen inom jordbruket under förutsättning att alla de pengar som betalas in kommer jordbruket till del.

Ny teknik

Delar av den avgift som betalas in bör enligt vår mening gå till utveckling av ny teknik. Det handlar då om teknik för att förbättra exempelvis spridning av stallgödsel. Spridningsmängd och spridning vid rätt tidpunkt av året är två viktiga komponenter för att minska läckage av växtnäring. Viktiga hjälpmedel är t. ex. bra kemiska analysmetoder och bra rutiner att tillämpa analysresultaten. Det är angeläget med ytterligare utveckling av denna teknik och här finns behov av ökade resurser. Det handlar också om teknik för att utveckla skördesätt för nya grödor. Vid en omställning till alternativa grödor är denna teknikutveckling nödvändig.

Centerpartiet föreslår ett årligt anslag till ny teknik som skulle verka så att det sker en satsning på olika projekt under ett antal år.

Ett exempel skulle vara att anslå medel för teknisk utveckling för hantering av fibergrödor.

Vi föreslår att 15 milj. kr. årligen används i detta syfte. Dessa pengar skall utgå ifrån de medel som inkommer från avgifterna från handelsgödsel och bekämpningsmedel.

En utvecklad teknik för fibergrödor ger självklara positiva sidoeffekter. Om man har delar av åkerarealen bevuxen med gröna grödor, vallväxter, minskar läckaget från dessa jordar och samtidigt förbättras växtföljden. Avkastningen skulle då öka de övriga åren i växtföljden. Ett resultat av bättre jordstruktur.

Detta resonemang har även accepterats av regeringen, men i propositionen anslås inga medel för denna typ av teknisk utveckling.

Intensitetsnivån inom jordbruket

Propositionen talar på flera ställen om att en intensitetsminskning som en förutsättning för att minska jordbrukets negativa inverkan på miljön. Enligt vår syn är detta inte hela sanningen.

Att minska den överoptimala gödslingen är naturligtvis ett mål, men det-

ta får ej kopplas samman med att det automatiskt skulle ge en intensitetsminskning. Man säger vidare i propositionen att den s. k. intensitetsutredningen kom fram till att jordbruket i vissa avseenden har påtagligt negativa effekter på miljön och att dessa effekter har samband med produktionens struktur och intensitet. Vad vi kan se så fanns det inga direkta bevis enligt utredningen för att intensiteten skulle spela så stor roll i sambandet mellan miljö och jordbruk.

En bidragande orsak sadades i utredningen vara växtföljd och odlingsmetoder. Det är inom detta område som vi anser att de största vinsterna kan göras för miljön och för att minska jordbrukets negativa miljöeffekter.

Enligt vår mening skall man utöka odlingen av alternativa grödor och vallväxter. Detta ger bevisligen ett minskat läckage. Vad som skiljer sig mellan propositionen och vårt förslag är att man i regeringens förslag helt inriktar sig på att öka odlingen av vall. Svagheten i detta förslag är att det nu inte finns en naturlig avsättningsmarknad för en ökad produktion av vallväxter i Sverige.

Fånggrödor och alternativ produktion

I propositionen behandlas åtgärder för att öka andelen bevuxen mark. Att hålla åkermarken bevuxen under så stor del av året som möjligt är den viktigaste åtgärden för att minska ett växtnärläckage. En ökning av vallodlingen och andelen höstsådda grödor samt insådd av fånggrödor är tre av möjligheterna.

En ökad produktion av höstsådd spannmål för foderproduktion och en högre användning av vall som kreatursfoder är två viktiga faktorer som måste stimuleras. Fånggrödor eller mellangrödor ger i dag ingen ekonomisk lönsamhet för jordbruket men minskar kväveläckage. För jordbruket inom sockerbetsområden är det av vikt att man som i Danmark inräknar sockerbeter i bevuxen åkermark, detta då sockerbeter har en stor upptagningsförmåga av växtnäring och är en gröda som skördas sent under året. För att nå ett resultat som är bra för jordbruket och för miljön måste det skapas avsättningsmöjligheter bl. a. för alternativa vallgrödor. Här finns exempel på fibergrödor som ett realistiskt alternativ: luzern, lin, gräsarter och andra grödor kan ge ett råvarutillskott till fiber- och energiproduktion och därigenom medverka till att förbättra råvaruförsörjningen för dessa.

Olja och stenkol är basråvaror för ett stort antal kemiska produkter. Redan nu finns möjligheter att använda åkerjorden för att odla råvaror som kan ersätta de fossila råvarorna i vissa fall.

Den s. k. överskottsarealen beräknas i dag till 300 000 ha åker. Genom att använda jordbrukets nuvarande produktionsresurser kan en stor andel av den tillgängliga arealen utnyttjas för annat än livsmedelsproduktion under den kommande växtperioden. Om den s. k. överskottsarealen används så kommer jordbruket att vara en nyckelnäring i ett framtida mer resurssnålt och miljövänligt samhälle. Omställning 90 är bara en början.

En begränsande faktor kommer att vara avsättningsmöjligheterna för de nya produkterna. En av samhällets viktigaste uppgifter blir därför att med-

verka till att skapa en marknad för den nya produktionen. Detta skall ske genom direkta stimulansinsatser till industrin men också genom att initiera informations- och utvecklingsprogram riktade till de avnämarna.

En förbättrad växtföljd med 2- och 3-åriga vallar på den åkermark som i dag ensidigt används för spannmålsodling skulle öka skördarna med mellan 15–20% utan att man tillför mer gödsel, detta enligt experter från SLU. Denna avkastningsökning på arealen gör att större delar kan användas för alternativ produktion och att de negativa miljöpåverkningarna kommer att minska. Se fig. 5:24 om fånggrödor.

Det kommer också att bidra till en uppluckring av jordstrukturen på våra i dag ofta hårt packade åkerarealer. En försämrad genomsläpplighet på grund av jordpackningen innebär större risk för ytvattenbildning, ytvavrinning, vattenmättnad och erosion. Att minimera jordpackningen är och kommer därför att vara viktigt på de flesta typer av jordar både med tanke på miljön och på produktionen.

En uppluckring av jordstrukturen ger en ökad upptagningsförmåga för de växter som odlas på denna åkerareal. Detta minskar i sin tur läckaget. Om en god vattenförsörjning kan erhållas får man en hög utnyttjandegrad av kväve. Enligt institutionen för markvetenskap vid SLU har man funnit att för

Källa: IVL 1988

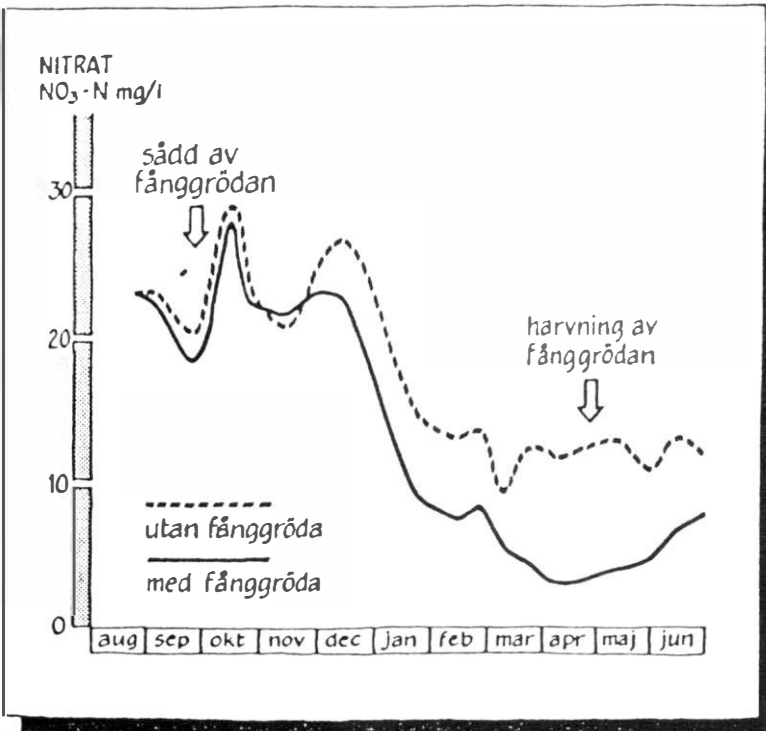

Fig. 5.24 En åker med, respektive utan, fånggröda kan påverka nitrathalten i dräneringsvattnet från åkern. Modifierad efter Gustafson och Torstensson (1984a).

stråsäd utnyttjas 70-90 % av tillfört kväve vid god vattenförsörjning och optimal gödsling. Under ogynnsamma förhållanden utnyttjade stråsåden 30-50 % av det tillförda kvävet.

Ur markfysikalisk synpunkt borde sålunda vall, gröna grödor, ingå i växtföljden på lerjordar inom spannmålsintensiva och djurextensiva gårdar och områden. Då kunde dessutom vallmassan helt eller delvis användas som markskydd och/eller strukturförbättringsmedel på arealen i öppet bruk.

Mot. 1987/88
Jo10

Professur i alternativ odling

Centerpartiet har tidigare i en reservation i riksdagens jordbruksutskott reserverat sig till förmån för att en professur i alternativ odling skall inrättas vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

I reservationen anslås 1 milj. kr. årligen från de medel som inkommer från avgifterna från jordbruket till denna tjänst. Det är dock beklagligt att riksdagens majoritet inte ställer upp på vårt krav. Ett inrättande av denna tjänst skulle enligt vår mening bidra till att lösa delar av de problem som omtalas i regeringens proposition. Att finna alternativa odlingsmetoder är ett säkert sätt att få ett framtida jordbruk med minskade negativa miljöeffekter och därför av vikt.

Djurenheter och djurhållning

Vid en bedömning av antalet djurenheter per brukningsenhet och arealenhet ser man i propositionen inte till de olika lokala förutsättningar som föreligger.

Förutsättningarna skiljer sig markant från varandra om man jämför olika landskapstyper. Detta gäller främst de åkerglesa områdena. Att sätta en gräns som innebär att många av våra mindre och medelstora brukningsenheter slås ut kan vi inte acceptera.

I arealunderlaget som man skall använda för att beräkna antalet djurenheter skall enligt vår mening körbar betesmark och kontraktsareal samt spridningsareal för stallgödsel inräknas. Hänsyn bör tagas till de olikheter som kan uppkomma genom lokala variationer, bl. a. till jordart och driftsteknik. Antalet djurenheter per ha bör begränsas till en och en halv (1 1/2) djurenhet när det gäller svin och höns och två (2) djurenheter när det gäller nötkreatur. Begränsningsföreskrifterna bör omfatta brukningsenheter över 20 djurenheter.

(1 Djurenhet = 1 ko eller häst, 2 ungnöt, 3 suggor, 10 slaktsvin eller 100 höns.)

En effektivare användning av stallgödsel kommer att minska utsläppen från jordbruket och minska beroendet av handelsgödsel.

Specialisering och monokulturer inom jordbruket är en följd av de stordriftstankar som präglade den socialdemokratiska jordbrukspolitiken under 60- och början av 70-talet. Detta har medfört svårigheter att få en naturlig koppling mellan animalie- och spannmålsproducenter. Spridningskontrakt kan därför vara ett sätt för att komma till rätta med problemen.

I propositionen föreslås att ett generellt spridningsförbud skall införas som skall begränsa tiden för spridning av stallgödsel och andra organiska gödningsmedel i syfte att minska urlakningen av näringssalter.

I remissvaren som inkomit understryks från flera håll att det förslag som läggs fram är dåligt genomtänkt och inte fyller sitt syfte. Bland de faktorer som man bör ta hänsyn till är på vilken jordtyp spridningen sker, mängden spridd gödsel per arealenhet och halminblandningen i den spridda stallgödslen. Dessa faktorer har tydligen inte tagits med som en grund för de förslag som finns i propositionen.

Jordtyper

Spridning på olika jordtyper vid olika tillfällen ger olika urlakningsresultat. Spridning av stallgödsel på vissa typer av lerjordar är ej möjlig under vårperioden. Samtidigt är urlakningen av näringssalter från styva lerjordar mindre jämfört med andra jordtyper. Se fig 5:22.

Det finns således i dessa fall ingen möjlighet att med nuvarande teknik införa ett generellt spridningsförbud under viss tidsperiod.

Vi avvisar därför ett generellt spridningsförbud, dock vill vi framhålla vikten av att spridning, där så är möjligt, sker under rätt tid av året, det vill säga under vårperioden eller i anslutning till höstsådd eller på bevuxen åker.

Källa: IVL, 1988

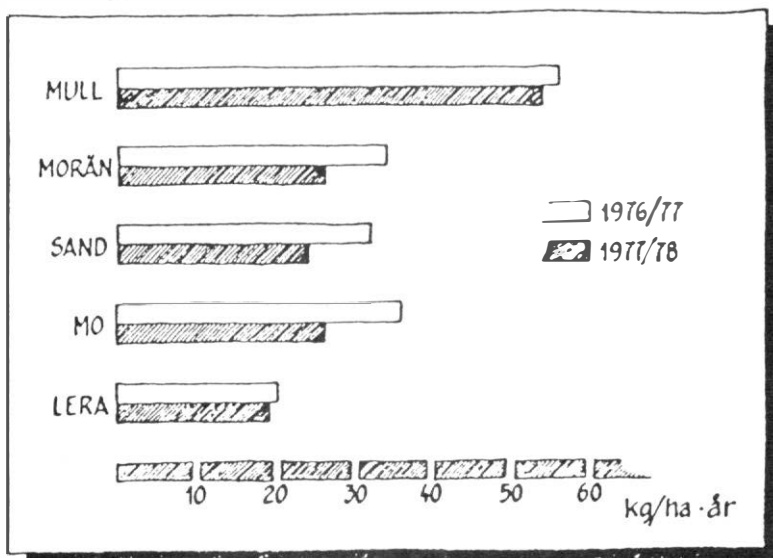

Fig. 5.22 Jordtypen har stor betydelse för utlakningen av kväve från åkermark. Mull läcker mest kväve och lera minst, vid i övrigt samma förhållanden. Modifierad efter Gustafson och Hansson (1979).

Mängden av stallgödsel och andra organiska gödselmedel som tillförs per arealenhet är av stor vikt för hur stor urlakning som kommer att ske. På detta område behövs det en stor informationsinsats för att man skall kunna informera jordbrukarna om vilka mängder som är lämpliga för deras område. SLU har i sitt remissyttrande påpekat detta faktum att en styrning till enbart en spridning på våren skulle ge upphov till att stora mängder gödsel sprids på allt för små arealer. Detta skulle medföra en risk för en större urlakning och miljömålsättningen genom styrningen till vårperioden skulle därmed förfela sin verkan.

Halminblandning i stallgödsel

I den stallgödsel som sprids förekommer ofta en förhållandevis stor del av halm. Denna halm ger upphov till att nedbrytningen och urlakningen fördröjs. Stallgödsel som sprids på våren med en inblandning av halm kan få den effekten att den stora urlakningen sker på hösten i stället för på våren.

Mängden av halm i stallgödseln är svår att påverka, men tidpunkten för spridning blir desto viktigare. Även i detta avseende anser vi att ett generellt förbud inte ger de eftersträlvade effekterna.

Rådgivning och informationsinsatser på detta område är av största vikt för att få ett riktigt utnyttjande av gödseln och minska läckage.

Lagringskapacitet för stallgödsel

I propositionen föreslås att ett begränsat antal av kustnära och andra jordbruksintensiva län skall få stöd till att förbättra sin lagringskapacitet av stallgödsel. Bidrag skall enligt propositionen utgå med upp till 20 % av investeringskostnaderna, högst 25 000 kr., under perioden 88/89–90/91.

Enligt vår uppfattning är detta inte tillräckligt. Man måste gå längre för att kunna uppnå den bästa effekten.

Därför föreslår vi att 25 % bidrag till nyinvesteringar för ökad lagringskapacitet utgår med för hela landet högst 30 000 kr. och att dessa föreskrifter skall gälla för företag med mer än 10 djurenheter i kustbygder från Bohuslän–Stockholms skärgård, Öland och Gotland samt Blekinge, Malmöhus, Kristianstad och Hallands län. För övriga delar av landet skall föreskrifterna gälla för företag med över 100 djurenheter, och vara klar före 1995. Bidrag skall även utgå som stimulansbidrag till företag (under 100 djurenheter men över 10 djurenheter) som ej ingår i de ovan uppräknade områdena, men som ändå vidtar åtgärder enligt föreskrifterna.

Bidragen för nyinvesteringar skall tas ur de medel som inkommer från avgifterna från gödsel och bekämpningsmedel.

Ammoniakutsläpp

Ammoniakutsläpp från djurproduktion är ytterligare ett problem som regeringen tar upp i sin proposition. Ågärder för att minska utsläppen hänförs

till spridningen av stallgödsel och ökad lagringskapacitet för stallgödsel. Ammoniakavgång är ett miljöproblem, men enligt vår mening ett problem som kommer att minska om de rätta åtgärderna sätts in på andra områden inom jordbruket. Vi har tidigare i denna motion gett vår syn på stallgödselhantering och ökad lagringskapacitet för stallgödsel. Ammoniakutsläppen har minskat i Sverige sedan sekelskiftet. Detta är tätt förknippat med animalieproduktionen då antalet djur har minskat i Sverige men ökat i Europa.

Den svenska delen av ammoniakutsläpp är förhållandevis liten jämfört med övriga Europa, se fig. 3.5.

För att på ett effektivt sätt minska jordbrukets negativa miljöeffekter anser vi att tyngdpunkten av en miljöinsats inom jordbruket bör ske för att få ner N och P läckagen från jordbruket. En effektivare användning av stallgödsel och därmed ett minskat behov av handelsgödsel, kommer att på ett effektivt sätt minska ammoniakavgången, detta i kombination med en ökad lagringskapacitet.

Sverige bör även inom detta område verka för ett ökat internationellt samarbete för att i övriga Europa få ned ammoniakutsläppen.

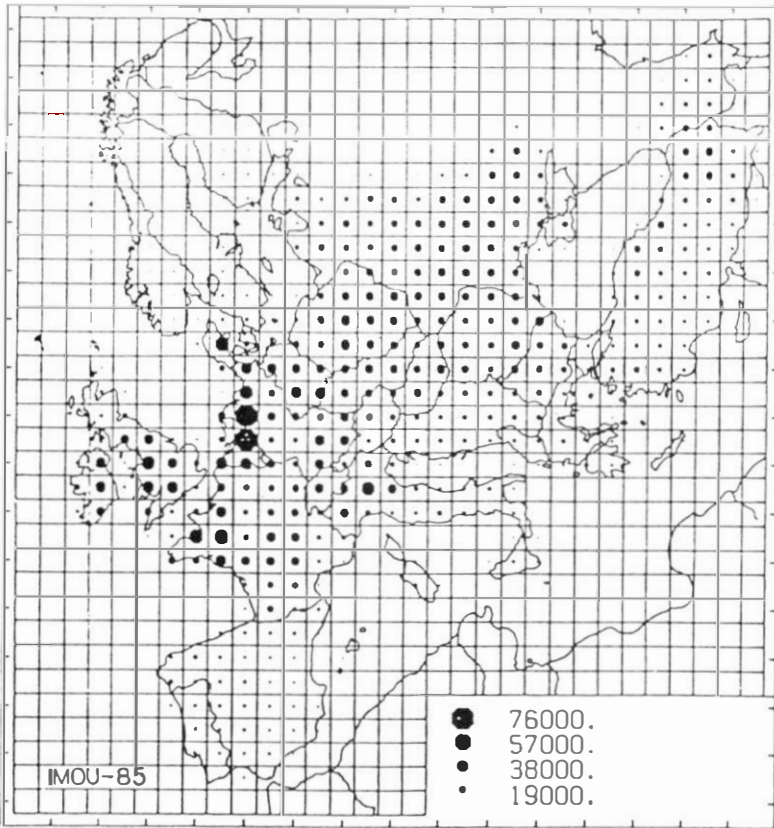

Fig. 3.5 Utsläpp av ammoniak i olika områden av Europa (ton/år)

Källa: Institut voor Meteorologie en Oceanografie. Källa: Naturvårdsverket rapport 3379, 1987
 Nederländerna.

Jordbruket är en näring som behandlas mycket hårt jämfört med andra näringar. Jordbruket skall svara för en nyttoproduktion som samhället behöver och här har jordbruket ett ansvar. Men man kan inte belasta jordbruket med att ta över områden som egentligen är samhällsintressen. Kulturlandskapet är ett sådant intresse. I dag står jordbruket för både skötsel och kostnader. Vi anser att detta ansvar inte enbart kan läggas på jordbruket utan att samhället måste ta sitt ansvar och betala om det ligger i samhällets intresse.

Regeringen föreslår i sin proposition att 20 milj. kr. skall avsättas under en treårsperiod för att upprätthålla kulturlandskapet. Dessa pengar skall enligt förslaget tas ur de avgifter som inflyter på grund av avgifterna på handelsgödsel och bekämpningskemikalier. Regeringens förslag avstyrks av centerpartiet.

Vi har i vårt förslag till statsbudget avsatt 25 milj. kr. årligen för liknande åtgärder. Vi anser som ovan anförts att det är ett samhällsintresse att bevara dessa naturtyper. Därför utgår anslaget i vårt förslag ur statskassan ur den del som är avsatt som omställningsstöd för jordbruket. Anslaget går in under B6.

Livsmedelskvalitet

Människor kräver bra mat till rimliga priser. Maten ska vara fräsch, smaktlig och nyttig. Allt fler ställer också högre krav på maten än tidigare. Dels beror detta på att människorna blivit kunnigare som konsument. Dels finns också orsakerna att söka i missförhållanden i livsmedelsindustrin och i jordbruket.

Människornas intresse för bra mat är välkommet. Under de senaste decennierna har kvaliteten på maten tagits för självklar. Människor har valt att höja sin levnadsstandard på andra sätt.

Samtidigt motverkades matintresset av "slit-och-släng-mentaliteten" som var förhärskande under 1960-talet. Det dagliga brödet skulle intas enkelt, gärna på stående fot.

Kosten och matlagning ansågs vara en fråga för de stora livsmedelsindustrierna och för centralköken. Även inom andra områden negligerades människornas behov av god mat. Den medicinska forskningen koncentrerades på att finna botemedel för redan uppkomna sjukdomstillstånd. Kostens betydelse för hälsan begränsades till allmänna kostråd om matens sammansättning. Kunskapen om de långsiktiga effekterna av en felaktig kost var – och är fortfarande – bristfälliga hos en stor del av vårdpersonalen.

Parallellt med denna utveckling pågick ett arbete främst utanför de offentliga institutionerna av enskilda debattörer som påpekade att människor inte åt den mat som deras leverne fordrade. Matens sammansättning var anpassad till det samhälle där merparten av människorna tvingades till fysiskt tungt arbete. Här kom debatten om den skadliga potatisen, varningarna mot fettet i nöt- och griskött m. m.

Livsmedelsproducenterna svarade på detta med en prissättning på produkterna där en låg fetthalt favoriserades. Detta skedde exempelvis så att kött med låg fetthalt premierades. De svenska konsumenternas väg mot grå fläskkotletter hade inletts.

De små livsmedelsbutikerna med en personal som hade särskilda kunskaper om mat och dess tillagning slogs ut av stormarknader vars konkurrensfördel öppet angavs vara en minimal kundservice men ett lågt pris på varorna.

Den förda jordbrukspolitiken utformades efter denna livsmedels- och konsumentpolitik. Kvalitetsaspekterna i produktionen begränsades till att uppfylla de minimikrav som livsmedelslagstiftningen ställer. En storskalig djurhållning eftersträvades uttalat av regeringen och jordbruksministern så sent som i slutet på 1960-talet. De stora djurfabrikerna ansågs vara kvalitativt överlägsna den småskaliga djuruppfödningen. Därtill kunde djurfabrikerna genom s. k. effektivitetsvinster producera stora mängder av en produkt.

Effekterna av koncentrationspolitiken

De åtgärder som styrkt livsmedelsproduktionen mot allt större enheter och en allt mer ensidig produktion ifrågasätts i dag av ett folkflertal.

Förespråkare för stordriftsfilosofin har hittills till stöd för sina uppfattningar kunnat anföra att den fria detaljhandel givit konsumenterna möjligheter att välja mat. Dessa debattörer har dock inte i någon utsträckning påtalat de brister som finns i nuvarande konsumentinformation. Trots detta har landets konsumenter reagerat.

Olika branscher upplever ett allt större köpmotstånd. I vissa fall är köpmotståndet riktat mot en produkt som sådan utan hänsynstagande till hur produkten produceras. Detta gäller exempelvis griskött.

Ytterligare ett exempel på köpmotstånd kan anföras. Det gäller höns och kyckling. Förekomsten av bakterier (*campylobacter*) i kyckling och höna har, i kombination med den uppmärksamhet hanteringen av djuren i slakterierna rönt, medfört ett kompakt köpmotstånd mot produkterna.

Nu mera har handeln också insett opinionens krav på bättre kvalitet på livsmedel. Vi har därför ett utbud av s. k. sprättägg, gårdsgrisar m. m. till ett något högre pris än de livsmedel som produceras på traditionellt vis.

Många gånger finns det ett aktivt intresse hos en enskild odlare att förädla livsmedel i nära anslutning till produktionen. Regelsystemet är dock så utformat att producentens och konsumentens intresse av en lokal livsmedelsproduktion ofta inte kan tillgodoses. En lokal livsmedelsproduktion är viktig av flera skäl. Det stärker konsumentinflytandet och möjliggör en bättre insyn i och inflytande över livsmedlens produktion. Samtidigt ger det producenten en nära kontakt med konsumenten. På så vis får producentledet möjligheter till klara och tydliga marknadssignaler från konsumenten, vilket efterfrågats i jordbrukspolitiken som helhet.

Trots den kritik som framförts mot de svenska livsmedlen är de vid en internationell jämförelse av hög kvalitet. Framför allt är de inhemskt producerade produkterna säkrare ur ett antal aspekter.

Vi har ålagt de svenska odlarna ett antal restriktioner. Det gäller exempelvis formerna för olika kemiska ämnens användning. Det gäller användningen av mediciner i djurfoder. Det gäller också etiska restriktioner.

Generellt finns det därför fog för det provokativa påståendet att svensk mat är säkrare och därmed av bättre kvalitet för konsumenten än de importerade livsmedlen.

Centerpartiet har i en motion till riksdagen (1987/88:Jo528) behandlat ämnet livsmedelpolitik. I denna motion drogs bland annat följande slutsatser:

- Livsmedel som framställts med hjälp av bekämpningsmedel och fodertillsatser som inte är tillåtna i Sverige skall inte importeras.
- Import av produkter som avses användas som livsmedel skall omfattas av den svenska livsmedelskontrollen.
- Livsmedelskontrollen skall samordnas och omfatta de bekämpningsmedel och fodertillsatser som används på den internationella marknaden.
- Formerna för livsmedelskontroll ska förbättras med bl. a. möjligheter att kvarhålla importpartier tills analysresultaten är kända.
- Bestrålad mat är onaturlig mat. Därför ska bestrålning som konserveringsmetod förbjudas, såväl vad avser inhemska produkter som importerade livsmedel.
- Reglerna för märkning av livsmedel som skall saluföras i Sverige bör kompletteras med datummärkning avseende plockningsdag, skördedag eller förpackningsdag.
- Märkning av tillverkare/odlare skall ske på varorna.

Finansieringsfrågor

I propositionen görs följande beräkning vad gäller avgiftsinkomster som kommer att inflyta. Under perioden 1988/89–1990/91 kommer i genomsnitt 180–190 milj. kr. årligen att inflyta. Jämfört med regeringens redan beslutade program skulle det ge 230 milj. kr. i nya medel under 3 år. Centerpartiet har i detta förslag något högre kostnader för genomförande av vårt program. Denna ökning motsvaras av de delar som vi, i tidigare behandling av regeringens program, yrkat avslag på.

Under samma inkomstförutsättningar och samma tidsperiod som ligger till grund för regeringens proposition fördelas medlen enligt vårt förslag enligt följande:

Bidrag och anslag som utgår ur inkomna medel för avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel

Anslag till ny teknik 15 milj. kr. löper årligen, under perioden, 45 milj. kr. 1988/89–1990/91.

Anslag till professur i alternativa odlingsmetoder vid SLU, löper årligen, 1 milj. kr., under perioden, 3 milj. kr. 1988/89–1990/91.

Bidrag till investeringar för ökad lagringskapacitet för stallgödsel, under perioden 255 milj. kr., 1988/89–1990/91.

Mot. 1987/88
Jo10

Hemställan

Med hänvisning till vad i motionen anført hemställer vi

1. att riksdagen uttalar att all brukningsvärd åkermark skall bevaras,
2. att riksdagen beslutar om anslag till ny teknik, enligt det förslag som anförts i motionen, på 15 milj. kr. årligen
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om odling av vall och andra gröna grödor,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fånggrödor och alternativ produktion,
5. att riksdagen beslutar att för inrättande av en professur i alternativ odling vid SLU anslå 1 milj. kr.,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om antalet djurenheter per arealenhet,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen tillkänna vad i motionen anförts om stallgödselspridning,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidrag på 25 % av investeringskostnaderna för ökad lagringskapacitet för stallgödsel, med högsta bidrag på 30000 kr.,
9. att riksdagen beslutar anslå 25 milj. kr. för naturvårdande åtgärder för kulturlandskapet. Anslaget skall utgå från statskassans del av omställningsstödet till jordbruket. Anslaget går in under punkten B6,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska livsmedels kvalitet och en ökad livsmedelskontroll,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud mot att bestråla livsmedel,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om märkning av livsmedel.

Stockholm den 24 mars 1988

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Jonasson (c)

Karl-Anders Petersson (c)

Kerstin Göthberg (c)

Lennart Brunander (c)